Ч. 9. Poczłowa należytość opłacono ryczałtem.

Львів, неділя 2. березня 1930 р.

Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Добра наука.

Недавно скінчилися в Румунії громадські вибори. З тих виборів приносить український буковинський часопис „Час" між іншим такі відомости:

Результат виборів на Буковині представляється так: **Повіт Чернівці:** Націонал-царaністи з Укр. Нац. Партією — 19.939 голосів, лібeрали — 6.296 голосів, соціялісти-демократи — 2.480 голосів, Кракалія — 6.172 голоси. Тому, що жадна з ліст не одержала більшости, всі мандати припадають на правительственну лісту. **Повіт Сторожинець:** Нац.-царaністи 11.974 голоси, лібeрали 2.875, соціялісти 4.115, українська самостійна ліста 2.662, Лунґуляк 1.920 голосів. Націонал-царaністи одержали 50 проц. а тому, що другі листи не одержали 20 проц., припадають усі мандати на нац.-царaністичну лісту. **Повіт Сучава:** Нац.-царaністи 13.500, всі інші ґрупи 10.861 голосів. Також всі мандати забрали нац.-царaністи.

Тільки подумаймо: у трьох ріжних повітах добуває одна ґрупа 19.939, а три інші 15.038 голосів, одна добуває 11.974, а 4 інші 11.572 голоси, одна добуває 13.500, а 4 інші 10.861 голосів. Разом одна добуває 45.413 голосів, а кілька інших 37.471 голосів. Ріжниця в числі голосів зовсім невелика, але в наслідках — страшна. Кругло 45 тисяч дістає все (всі мандати), а 37 тисяч нічого (ні одного мандату). В даному випадку 45 тисяч будуть повними господарями в громадській самоуправі, а 37 тисяч не будуть мати в ній навіть голосу.

Не входимо в причини таких наслідків виборів. Тут безумовно грає велику ролю відповідно уложена виборча ординація. Звертаємо увагу лише на самі цифри. В одній ґрупі — це сила, поділені на 3 чи 4 — це ніщо.

З цього кожному ясно, чому наші вороги намагаються нас розбити й чому повстало Українське Національно Демократичне Обєднання, яке змагає обєднати весь наш український нарід біля спільної праці для спільного добра. Бо 40 нас міліонів разом — це сила, а розбиті на ґрупи — ми лиш матеріял для чужого панування й визиску.

На жаль цього зрозуміння у нас майже ніколи не було. Тому сьогодня ми можемо почванитись хіба нашою бідою. Але життя вчить. Поволі свідомість потреби обєднання наших сил просякає у найглухіщі закутини наших земель. Поволі, але невпинно росте й сила Українського Національно-Демократичного Обєднання, того ядра національної сили нашого народу. З часом можемо бути певні найбільших успіхів нашої обєднаної праці. Бо на зразках бачимо, що ми можемо бути силою, яка в корінні може змінити наше ціле життя. А тією силою ми з часом таки будемо.

Тепер іде про це, щоби проспішити зріст нашої сили. І цей обовязок лежить повністю на нашій партійній організації Обєднання. Цього ні на мить не сміють забувати наші партійні осередки — особливо Повітові Народні Комітети. Кожний день, кожні збори тієї чи іншої установи нагадують нам цей обовязок. Найменше наше занедбання використовують вороги народньої єдности, щоби поглибити розбиття наших національних сил. Це повинні взяти собі близько до серця секретарі Повітових Народніх Комітетів, яким припадає в комітетах головний реферат — організації й розбудови партії. Стоючи найблизше до партійної праці, вони фактично несуть на собі найбільшу відповідальність за неї. І цього вони мусять бути свідомі. Хайже в першу чергу для них буде доброю наукою вислід румунських виборів.

Як боронити прав громади й громадян у самоуправі, описано дуже докладно в книжці посла Целевича „Громадська Самоуправа". Замовляти цю книжку в кооперативі „Національне Обєднання" у Львові, вул. Косцюшки 1. А. II. п. Ціна книжки з пересилкою 3 зол. 25 сот.

Два незрівнані зразки.

Перед виборами на Волині.

Волинь ставала вже двічі до соймових виборів — у 1922-ому й 1928-му році. Тепер стає до доповняючих виборів: до сенату на цілій Волині і до сойму в окрузі Луцьк—Рівне—Костопіль. Перші й другі вибори можна назвати пробою українського народу на Волині. Ті проби не могли випасти краще, як випали. Одні й другі вибори є незрівнаними зразками: перші, як нарід **повинен** йти до виборів, а другі як **не повинен**. Треті, себто теперішні доповняючі вибори, вже не будуть пробою. Це буде іспит з тієї науки, яку мусіли дати народові перші й другі вибори.

Вибори в 1922-ому році. Волинь тільки що була опамяталась після віковоі московської неволі, воєнної хуртовини й після революційних бур. Волиняки пізнали, хто вони, — що вони українці. Вони ще не уявляли собі, що то таке соймові вибори і які можуть бути наслідки тих виборів. Вони лиш бачили й розуміли, що при виборах змагаються дві сили — українська й польська, і всі як один стали на боці української сили. Бо це була своя сила, яка змагалась з чужою силою.

Вислід боротьби був надзвичайний. Як було на Волині 16 посольських мандатів, так всі здобула українська листа, при якій збльокувалися всі непольські народи на Волині. Те саме було при сенатських виборах: українці добули всі 5 сенатські мандати. Наш нарід виразно засвідчив тими виборами не лише перед поляками, але й перед цілим світом, хто є одвічним господарем Волині. І радувались всі українці від малого до великого, що в їх велика сила і вибрали добрих своїх заступників.

Але, чи справді були добрі ті заступники? Так, були добрі. Так же, як добрими українцями є наші волиняки. Але були ті посли, також само, як всі волиняки, без досвіду, без гарту громадського виховання, без твердих переконань і знання, як і що робити, щоби полекшити тяжке життя народу, як і що робити, щоби зробити нарід відпорним на тяжкі удари долі. І почали вибрані посли шукати за тим усім, почали сперечатися за способи й засоби боротьби народу за свої права і розійшлися думками і ріжними шляхами.

Те саме творилось в краю. Нарід забагато очікував від своїх вибраних послів, а не дістав нічого. Сумніви почали розїдати народню масу і виборці розбрились за своїми послами хто куди. Не стало тієї сили, яка дала народові таку світлу перемогу у виборах 1922-го року. Було в народу досить сили перемогти, та не стало сили закріпити за собою добуті позиції, не стало сили використати перемогу.

Вибори в 1928-ому році. Нарід зневірений у свої сили й у можливість чогось своїми силами добитись. Розбитий на партії і ґрупи, яких не розумів, і йшов за ними лише тому, що бачив у них провідників, на яких ще надіявся. Притиснений новою політикою влади, якій важно було не допустити до того, щоби повторився 1922-ий рік.

При виборах появилось аж три головніші українські листи: націоналістична (повторення бльоку з 1922-го року), соціялістично-радикальна й сельробівська. З другого боку появилась одинока відома одинка. Перед українцями стало виразне завдання боротися з одного боку з одинкою, а з другого — з листою сельробівською, як виразникою московсько-комуністичних впливів. Але цього не хотіли зрозуміти деякі українці і розбили народні сили.

Наслідки були страшні. На 16 посольських мандатів українські національні листи (ч. 18 і 22) добули всього 3 мандати. Натомість сельроби добули також 3 мандати а одинка 10 (**десять**) мандатів. До сенату українські національні листи не добули **жадного** мандату. Добули один мандат комунізуючі сельроби і аж 4 мандати одинка. Коли би було зложити лише ті голоси, що впали на 18-ку і 22-ку і пропали намармо, то булоби відбилося на Кремянеччині один посольський мандат одинці, а на Луччині сельробові. Те саме булоби й при обчисленні пропавших українських голосів у виборах до сенату.

Отже маємо перед собою два незрівнані зразки: 1) що значить нарід в обєднанні, і 2) яка його вартість, коли він розбитий. Коли тепер Волинь стає в третє до виборів, то безумовно витягне з тих зразків відповідні висновки, та голосуватиме так, як цього вимагають життєві інтереси українського народу.

Ірляндка з грішми.

Одна 51-літня бідна ірляндка дістала в американському спадку міліон долярів. Коли запитали її, що вона з тими грішми зробить, то вона між іншим з гордістю відповіла: Подумаю про свою батьківщину Ірляндію. Мушу для неї зробити щось доброго. Адже мені стільки грошей непотрібно. І ще одну приємність хочу собі зробити: Обїду цілу Ірляндію, чого досі не мала спроможности зробити.

Отакі є ірляндці, яких ставиться за зразок для поневолених народів, які борються за своє визволення.

Відрадний обяв.

Село дбає про свою школу.

Розуміючи поребу рідного шкільництва, навіть зовсім звичайні щирі люде приносять для „Рідної Школи" нераз поважні жертви. В останньому часі жертвували для „Рідної Школи" громадяне з Космача: Дмитро Лендюк, Семен Кушнірчук, Парашка і Никола Книшук і Василь Іванчук пів морґові парцелі під будинки для шкіл „Рідної Школи".

Основано в тому селі 5 народніх шкіл (збірні лекції девятковою системою), а то у частинах „Ставник", „Рушори", Космач село, „Медвеже" і „Плаuц" (разом 118 дітей). Для двох перших шкіл будується окремі будинки, бо гремадяне Космача хотять мати свої повноправні школи. На третій будинок на „Плаuц" вже звезено матеріял. Даровані парцелі мають вартість 2.000 зол., а будинки, помимо даровової праці і численних матеріялів, будуть коштувати 8.000 зол. готівкою. Йдучи на зустріч тим сміливим поривам нашої прекрасної Гуцульщини, ухвалила Головна Управа „Рідної Школи" уділити свому Кружкові в Космачі 1.000 зол. на докінчення будинків.

На днях дозволила Кураторія Л. Ш. О. перемінити „бірні лекції" в Березові нижньому в Печеніженщині на повноправну народню школу.

„Чистка" на Рад. Україні.

Московські більшовики „чистять" Україну зі всіх боків. „Чистять" хліборобські комори й кишені, „чистять" автономні права України і переносять їх до Москви, „чистять" громадське життя запаковуючи чільніщих українців до тюрем, „чистять" і т. зв. державний апарат викидаючи зпоміж урядовців непевних для них людей. При останній „чистці" викинено з посад 8.040 осіб, між якими досить багато комуністів. Взагалі в Москві є переконані, що між урядовцями на Рад. Україні є дуже багато кепських людей, які ставляться вороже до московсько-більшовицької влади. Звичайно — їх будуть і дальше „чистити", поки не прийде час на „чистку" москалів на Україні. Але ця „чистка" буде вже останньою, бо її переведе сам український нарід.

——o——

Можемо цим гордитися.

Скільки в Польщі випивають горівки.

У новий 1930-ий рік увійшла Польща з багатим горівчаним скарбом — з 1555 ґоральнями. Ці горальні ні разу не нарікали на безробіття, навпаки — з кожним роком вони виробляють більше горівки. У 1927 році виробили вони сирівцю 579 тис. гектолітрів (1 гектолітр = 100 літрів), у 1928 р. 663 тис., а в 1929 р. — 729 тис. гектолітрів. В 1928 р. державний монополь закупив 558.300 гектол., а в минулому році 654.810 гл. сирівцю, а продав у 1927 році 501.370 гл., а в минулому році 613.250 гл. 100-процентового спірту, так, що на кожну голову мешканців припадає майже 2 літри (1·99) 100 проц. спірту. Мала часть з того пішла на лічничі цілі, а величезну більшість випили люди підчас радости і смутку. **Одної 45 процентової горівки продано в минулому році 43 тис. 424 тисячів літрів.**

На цьому інтересі заробила держава в минулому році 589 міліонів золотих, а самоуправи 474 міліони. Гарний зарібок, нема що казати. Мабуть тому б. міністер Складковскі назвав нашу боротьбу з алкоголем протидержавною роботою, що боявся, щоби цей зарібок не зменшився.

Але, чим-же то ми маємо гордитися? — А ось чим: Всі ці відомости подає державна статистика. Вона й подає, скільки де люде випивають горівки. І виходить, що на заході — на Познанщині пють люде щораз більше, а на сході — у нас, щораз менше. В минулому році на Познанщині випадало на голову 2·03 літра 100 проц. спірту, у краківському воєвідстві 1·65, у львівському 0·95 (у 1928 р. було 1·04), у станиславівському 0·86 (було 0·96) і в тернопільському 0·80 (було 0·85). Найбільше продано у Варшаві — 5·70 літра 100 проц. спірту на голову.

Правда — є це ще застрашаючо велика кількість випитого у нас спірту, та може дехто сказати, що в нас пють менше горівки тому, що люде дуже збідніли. Але безперечно зменшилося в нас уживання горівки наслідком зростаючої свідомости людей, що горівка затроює людський орґанізм і приводить людей до нещасть та до матеріяльної руїни. Хай будуть добрим доказом цього славні Саранчуки в бережанському повіті, де недавно 750 осіб — старших і молодших присягнуло не пити горівки. І цим ми можемо гордитися.

Боротьба з алкоголізмом не лише не є заборонена законами, але сама держава подекуди помагає цій боротьбі. Бо горівка то такий продукт, що дає безпосередньо прибуток, але посередньо завсігди дає страту. Він руйнує здоровля і добробут громадян, а це мусить відбитися і на державі. Проте, як ми бачили на зразку з б. міністром Складковским, на цю справу на наших землях дивляться інакше. Декому не хотілосьби, щоби наш нарід перестав пити, дехто насміхається з нашого народу, що нібито він і некультурний і не може без горівки обійтися. Ось для зразку передрукуємо дослівно допис у цій справі з польської „Ґазети Поранної“, що виходить у Львові (21. II. 1930, ч. 9137):

„**Бойкот Польського спіртового монополю.** В Жулині (пов. стрийський) відбулося зовсім цікаве віче. Зібрані хлопи постановили, чи як інші говорять, навіть присягали не пити жадних алькоголів. Коли би та ціла акція повстала з таких менше більше причин, як ощаджування тяжко запрацьованого гроша, або причиною цеї пропаґанди була турбота про власне здоровля, було би все в порядку і найщиріще гідне похвали. Але той гін до протиалькоголізму не пливе зі світу прогібіції (заборони виробу й пиття горівки). Це служить іншим цілям. Є це так би мовити бойкот державного монополю і не є спрямований проти самої горівки. Тепер хіба догадуємось, де є початок того бойкоту. Але тим не менше та справа є смішна і наївна, значочи замилування хлопів до алькоголю. Отже, чи протимонопольова змова не повстала після якогось празнику, де всі перше занадто пили, а потім по пяному вічували?“

Вільно нам робити своє, вільно їм сміятися. Але в цьому сміху є щось більше. Є це якраз той матеріял, який став було основою для б. міністра внутрішніх справ до його нефортунного виступу. Це є страх перед нашою тверезістю і донос на нас, щоби не допустити нас вилізти з того лиха, яке руйнує нас уже довгі віки.

Тепер у соймі є на порядку нарад протиалькогольовий закон, який ухвалив ще перший польський сойм. Проти того закону внесли заміти польські інваліди, які мають першенство на горівчані концесії, і горівчані торговці, та домагаються знесення ріжних обмежень у продажі алькоголю. Між іншим із тих замітів довідуємось, що по закону повинно бути в Польщі 12.500 алькогольових склепів, а є їх аж 20.000. Звідтіль теж довідуємось, що прогібіцію у більших розмірах впроваджено лише у східніх воєвідствах, отже на наших землях, а на заході цим зовсім не цікавляться. Тим більше можемо радіти з переломання зла, яке сиділо у нас самих.

Але треба й тут згадати, що в замітах нашу боротьбу з алькоголем також називають боротьбою з політичних мотивів. Звичайно — продавцям не на руку, що наш нарід перестає пити. Це бє по їхній кишені і вони радіб усіми способами спинити ту нашу боротьбу. Дарма.

Надіємось, що в соймі наші посли цеї справи не занедбають, а ми в краю дальше борімся з лютим ворогом алькоголем аж до перемоги. У цьому наше і нашого покоління здоровля та велика частина нашого добробуту.

З сойму й сенату.

Сойм перемолов державний буджет і тепер ломить собі над буджетом голову ще сенат. Сойм занявся тепер всякими залеглостями, як затвердження державних видатків ще з 1923—4 року — себто уділення урядові абсолюторії за тодішню державну господарку, і всякими дрібницями, як зречення послів одинки посольської незайманости та праця комісії, яка розслідже справу присутности офіцирів у соймі 31. Х. мин року. Поруч з тими дрібницями сойм приняв такий важний закон, як побір рекрута. При обговорюванні цього закону прийшло до бійки між послами з ППС. і комуністами, яких промовець нападав на польське військо. Сойм ухвалив також додаток до платні державних урядовців, яка то справа вже давно товчеться в пресі і на ріжних польських зібраннях.

Велику бурю в Соймі викликали комуністи, коли обговорювалась заборона посольських віч і зборів. Цю дуже важну справу полагоджено таким чином, що візвано конституційну комісію, щоби вона до 14 днів предложила соймові проєкт закону про збори.

До найважніщих справ, над якими в скорому часі мусітиме радити сойм, належить зміна конституції. Колись ця справа була такою гострою, що погрожувала розвязанням сойму. Але час злагіднив її і над нею зовсім спокійно радить тепер конституційна комісія. Саме тепер радить комісія над тим, як мається вибірати президента держави. На це висунено аж 4 способи, які зводяться головним чином до того, чи президента має вибірати все населення держави, чи якесь виборне тіло.

Сенат, як сказано вже, радить над буджетом, який розглядає тепер буджетова комісія. При цій засаді промовляли в дискусії наші сенатори: Децикевич, Галущинський і Макух.

Сен. Децикевич указав на покривдження українців при еміґрації. Українці можуть виїзджати на зарібки лише далеко за море, а не пускається їх на зарібки до Німеччини і Франції. Є це наслідки політики на наших землях, щоби ослаблювати наш чисельний стан та спинювати зріст добробуту нашого народу в краю.

Сен. Макух від імени Українського Сенатського Клюбу підкреслив, що польський уряд взагалі не має ніякого пляну розвязки українського питання, а польська суспільність або не доціняє цього питання, або боїться говорити про нього правду, щоби не стратити марки польського патріотизму. Зокрема вказав на самоуправу на наших землях, якої на ділі у нас немає.

Сен. Галущинський освітлив освітні справи. Представив сумний стан українського шкільництва і підкреслив, що як довго не буде забезпечено українському й іншим непольським народам впливу на шкільну адміністрацію, то шкільні справи будуть завсігди трактовані однобічно, а ріжні шкільні пляни міністерства ніколи не вдадуться. Позашкільну освіту перепиняє між іншим те, що тут має голос і міністерство освіти і мін. внутрішніх справ. Як відомо — голос останнього на наших землях є рішаючий.

При обговорюванні буджету міністерства почт і телеґрафів сен. Галущинський став в обороні б. урядовців українців, яким замкнено доступ до служби на почті. Заступник міністерства заявив, що міністерство не видавало про це ніякого обіжника. Після цього скарб. буджетова комісія заявилася за тим, щоби міністерство видало обіжник, яким доручено би дирекції почт, щоби не робила перешкод та не обмежувала числа приниманих урядовців непольської народности.

Припинення вивозу худоби до Чехії.

По умові Польща могла вивезти до Чехії 16 тис. штук худоби. Тому, що цю цифру вже перевищено, то Чехія часово припинила довіз худоби з Польщі.

Ми українці, шнур і зерно.

Нарід є зібрана одиниця.
Нарід, як цілість, мож порівнати до шнура.
Нарід складається з одиниць.
Шнур з поодиноких волокон.

Кожне волокно, хоч як тонесеньке, слабе і безсильне само в собі, в злуці творить сильний шнур.

Коли на кожному волоконці заледве голку піднесеш, то на грубому шнурі, на який склалися міліони тонесеньких ниточок, можна піднести в гору цілі тони заліза.

Сила шнура лежить не тільки в числі ниток, волокон, з яких шнур складається, а ще більше в тому, що волокно держиться волокна ціпко і кожна нитка сповняє свою задачу, свою повинність.

Чим більше ниток скрутимо до купи, чим тісніше ті волокна злучаться з собою, тим сильніший буде шнур, видатніша його сила і праця.

Нарід не числом є сильний, а злукою, єдністю і тим, що кожна одиниця, мов нитка в шнурі, сповняє свій народній обовязок.

Нас, українців, є сорок міліонів. Однак ми не маємо значіння. З нами ніхто не числиться.

Головна причина нашої немочи лежить в нашому розєднанні, розбитті наших сил.

Багато є народів на світі темніших і більше некультурних від нас. Ось як турки, альбанці, араби ітд., ітд., а прецінь з ними світ числиться.

Числиться, бо в них є єдність, а в єдности сила.

Ми, нарід сорокміліоновий, є подібні до грубого і на вигляд сильного шнура, в котрого волокна не добре скручені, нитка не держиться нитки. Такий шнур за слабим напруженням пускає і розлазиться мов тісто.

Крім лучности, згоди і єдности, нам загально бракує почуття народнього обовязку.

Не досить, що ми не лучимося, але з нас ніхто не почувається до обовязку сповнити хочби найменшу народню задачу, повинність.

Нам вистане признатися до українства і це ми уважаємо за сповнення народнього обовязку.

Всякі поклики, відозви, накликування по часописах і вічах, це голос „вопіючого во пустині“. Коли в других народів якоюсь корисною справою займається загал, майже кожна одиниця суспільности, наш нарід на такі річі не звертає уваги.

Коли хочемо поступити вперед, коли хочемо, щоби ми розвивались і дорівнали іншим народам, мусимо самі — кожний і кожна з нас, без винятку, забратись щиро до праці.

Коли господар справить ріллю і кине в неї зерно — він сіє збіжжа в тій надії, що воно зійде і видасть сторичний плід.

Але, коли зародить не кожне зерно, а лиш одно зерно на тисячі, то жнива будуть такі вбогі, збіжжа таке рідке, що господареві не оплатиться його жати, збирати.

Так само діється з нашим народом: замість того, щоби кожна одиниця сповнила свій народній обовязок, то у нас працює один на тисячі. Не дивниця, що користи з нашої сійби нема; що народня нива лежить облогом, запустила.

Помимо, що ми сіємо зерно добра, науки, злуки, орґанізації, нарівні з другими, — наш посів не приносить плоду, хоч зерно кидаємо здорове.

Бо ми ще не добре управлена рілля; ми щойно стаємо на ноги, щойно беремося до тої управи землі, щоби кинене в неї зерно дало добрий урожай.

Не дивота, що Україна не одержала до цього часу свободи.

Не дивота, що з нами і на еміґрації мало хто числиться, нас мають за ніщо.

Коли ми хочемо, щоби нам було добре; коли ми хочемо, щоби з нами світ числився — одинока на це рада: злучімся, зеднаймо свої сили. Хай кожна одиниця не складає праці на других, а сповняє свій обовязок народній, як сповняє тонесеньке волокно в шнурі і здорове зерно в землі.

Д-р В. СІМЕНОВИЧ.
(„Час.“)

Скільки заробляють робітники в Польщі.

Платня робітників у Польщі не є однакова. У ріжних фахах платять робітникам ріжні платні, а навіть в тому самому фаху в ріжних місцевостях платять робітникам неоднаково. По фаху то найкраще платні є друкарські складачі, які добилися цього своєю доброю орґанізованістю. По місцевостях, то найдороще платять робітникам у Варшаві, лише друкарські скадачі оплачуються дороще у Львові.

У промислі найбільше робітників працює у волоконних фабриках — 177 тисяч. Чорний робітник заробляє у тому промислі 4·46 зол. денно, а кваліфіковані ткачі від 5·42 до 9·22 зол. денно. Праця робітниць оплачується дешевше, як праця робітників. Прм. у прядільні в Лодзі кваліф. робітник має 8·65 зол., а робітниця 5·35 зол. денно. В Лодзі волоконні робітники мають дещо менші платні як у Бєльську; ріжниця виносить 5 до 50 грошів денно.

В гірництві працює 142 тис. робітників. Платять там за працю під землею найбільше: робітникові 8·58 зол., помічникові 5·28 зол., хлопцям 2·97—3·30 зол. денно. На поверхні ремісник дістає 6·60 зол., жінка 3·— зол., хлопці 2·— зол. денно. Це в Краківському й Домбровському. На Горішньому Шлеську платні вищі, а найвища платня є 11·— зол. Є це залишки німецького впливу.

В металево-машиновому промислі працює 98 тис. робітників. Найбільше зароблять варшавські метальовці — кваліфікований 8·40, некваліф. 5·25 зол. денно. В Познані зароблять металеві 8·64 і 6·24 (неквал.), а на Гор. Шлеську 7·80 і 5.38 зол.

У споживчому промислі працює 80 тис. робітників. Найкраще заробляють у Варшаві. У варшавських млинах заробляють робітники 15 і 13 (некваліф.) зол. денно. Пекарі заробляють у Варшаві 19·50 зол. денно (некваліф. 11·50), в Лодзі 11·50, в Познані 10·50 зол. У цукровнях заробляють 8 і 4·50 зол. денно.

У мінеральному промислі працює також 80 тис. робітників. Вони зароблють: у цементовні 8·93 і 4·46 зол, в цегольні 7·36, у шкляних гутах у Варшаві 9·60 до 12·76 зол. денно.

В деревному промислі працює 76 тис. робітників. Ремісник на тартаку в Познані заробляє 8·60 зол. денно, столяр 8·50 зол. — В гутництві працює 57 тис. робітників. Платня — 6·35 зол. для некваліф. і 8·15 зол. для кваліф. робітників. — Робітники в копальнях нафти (Дрогобич, Борислав) гірник заробляє 11·60 зол., дестилятор оліїв або рафінатор 10·20 зол., а робітник на площі і жінки 5·60 денно. — Варшавські кравецькі робітники заробляють 12·85—18·60 зол. денно, мулярі 12—17 зол., теслі 10·50—12·80 зол., а робітники некваліфіковані 7·40 зол. денно. — Друкарські складачі заробляють в Лодзі 15·20 зол., у Кракові 18·— зол., у Варшаві 20·— зол., а у Львові понад 20·— зол. денно.

Дивитись на ці робітничі платні селянськими очима, то вони є просто багацтвом. Але, коли поминути деяких робітників краще платних, та коли взяти на увагу дорожнечу мійського життя та небезпеку звязану з деякими роботами, то на загал робітники в Польщі заробляють і живуть нужденно.

На орґанізаційному фронті.

ЗБАРАЩИНА: Збараський повіт належить до багатших повітів Галичини. Помимо цього до війни був цей повіт під впливом соціялістів, бо орґанізацію цього повіту займалися такі визначні громадяне соціялісти, як Яцко Остапчук і Андрій Шміґельський. Хоч згодом (в 19-му році) покійний Шміґельський перейшов до національного табору, то все таки в повіті осталися давні соціялістичні традиції. Після війни почався там перелім у бік чистої національної ідеї, а вже останні вибори до сойму показали, що поступ у цьому напрямі є великий. Великий вплив на громадян збараського повіту має праця Укр. Парл. Репрезентації в соймі і становище, яке займають поляки у відношенні до Укр. Нац. Дем. Обєднання і до Укр. Парл. Репрезентації в соймі (домагання прокураторії видачі судові 11 послів Обєднання).

Тепер орґанізація Збаращини поступає замітно вперід. Минулого літа обїзджали Збаращину наші посли Кунько і о. пралат Куницький, а громадянство на їх вічах виявляло великий здвиг в напрямі гуртування при Укр. Нац. Дем. Обєднанні. Останній місяць дуже замітний в орґанізації Збаращини. По черзі відбулися довірочні наради в селах: Чорний Ліс. Новики, Іванчани, Березовиця, Кобиля, Доброводи, Чумалі і Опрілівці та Зарубинці і, як вже про це писалося, в селах: Лубянки нищі, Синягва і Синягівка. Всі наради були дуже численні, а серед зібраних було велике зацікавлення громадськими і партійними справами. На нарадах реферував орґанізатор Підгаєччини селянин Гринько Скасків. По всіх селах засновано сільські Комітети Укр. Нац. Дем. Обєднання і принято одноголосно резолюції, в яких висказується довіря і подяку Укр. Парл. Репрезентації за її працю, а в окремих резолюціях протестується проти терору московських большевиків на Великій Україні та висловлюється співчуття тим українцям, що терплять з приводу того терору.

СТАРОСАМБІРЩИНА: Систематична й плянова праця, яку провадить в повіті о. сен. Ю. Татомир, дає свої бажані наслідки. У свідоміших селах кипить орґанізаційна праця, а за ними будяться до життя і темні села, які до тепер були підпорою кацапщини і тереном одиноких аґітаторів. Навіть таке село як Турє, відоме свого часу з переходу частини громадян на православє, починає прозрівати і вступати на новий шлях національного розвитку. Село це має понад 700 домів, з чого 70 жидівських. Перед війною це село було кацапською твердинею, а в часі виборів до Сойму ціле голосувало на 1-ку. По однорічній орґанізаційній праці в повіті ожило й Турє. Православє вже зліквідоване й одинка втратила свій ґрунт. Дня 15-го лютого заїхав до села о. сен. Татомир і п. Осип Турянський, які відбули дві освітньо-господарські наради. Селяне є охотні до громадської роботи, але стероризовані і сильно задовжені у жидів. Помимо всього в селі є вже дві кооперативи, а незабаром повстане і читальня „Просвіти“.

Політичні наради. Дня 19. І. ц. р. відбулася в Бусовиську довірочна нарада. Про політичне становище реферував о. сен. Татомир. Тогож самого дня відбулась така сама нарада з участю о. сенатора Татомира в Лужку горішньому.

Господарська орґанізація. 21. І. ц. р. відбулася в Старому Самборі сільсько-господарська нарада. На тій нараді рішено уладити в Старому Самборі двотижневий сільсько-господарський курс і уложено плян дальшої сільсько-господарської акції в повіті. 22. І. ц. р. відбулася сільсько-господарська нарада в Недільній. Реферував о. сен. Татомир. Завдяки невтомній діяльности о. Сенети і гром. Титаря село будиться і починає орґанізуватися. 31. І. ц. р. відбулася анкета кооператив в Старому Самборі. Реферував о. сен. Татомир. По оживленій дискусії рішено під певними умовами приєднатися до Повітового Союзу кооператив у Самборі і дати почин до заложення філії Союзу в Старому Самборі.

Освітні справи. 26. І. відбулися Загальні Збори Читальні „Просвіти“ в Стрільбичах. Зборами проводив гром. Іван Пукач. Просвітянські справи реферував о. сен. Татомир і д-р Павлівський, адвокат у Старому Самборі. 2. II. відбулася дуже численна просвітянська нарада в Биличи. Промовляли о. сен. Татомир і о. проф. Крутій, який віддається громадській праці з подиву гідною енерґією і посвятою.

З північно-західних земель.

ГОСПОДАРСЬКА КРІЗА Волинь, яка веде майже виключно збіжеву господарку, переживає страшну крізу в наслідок спадку цін на збіжжа. В звязку з цим спинилася й торговля, число протестованих векслів росте, склепи банкротують. Господарська польонізаційна політика теж банкротує. Каси Стефчика, яким напихали грошей, щоб затягати туди нашого дядька й цим його польщити, дихають на ладан. І їхні творці не знають, що з ними робити. Рільний Банк без грошей. Позичок видавати не може, а стягати позичок теж не може, бо населення зубожіло. Але найгірша справа з осадниками, які так заборжилися, що залишається хіба продати їх зліцитації, або — подарувати їм усі борги. Та й це не поможе. Осадники зрозуміли, що їх посадили серед українців з політичною метою, і самі кричать, що хочуть утікати, та домагаються замість землі посад.

РУЇННИКИ НА ГОРОХІВЩИНІ. На Горохівщині сельробівці ведуть розкладову роботу в страшних розмірах. Піятика й розпуста супроводжують цю роботу. Особливу увагу звернено на поширення безбожжа серед сільської молоді. Особливий натиск робиться на те, щоб молоді не брали шлюбів у священиків.

По широкому світі.

МІЖ ПОЛЬЩЕЮ І НІМЕЧЧИНОЮ ведуться вже довший час переговори в справі торговельного договору. Справа була вже на добрій дорові і в Польщі надіялися з дня на день підписання договору. А ото знов появилась перешкода. Рік-річно оголошується в Польщі урядово ті маєтки, які мають бути в найблизшому році розпарцельовані. І оце недавно знов появився таке чергове оголошення, в якому вказані також маєтки на Познанщині призначені на парцеляцію. Між тими маєтками є багато німецьких, а німці зараз почали писати у своїх часописах, що німецькі маєтки парцелюються з політичною метою, щоби зменшити на Познанщині німецький стан посідання. Цей голос дійшов і до Берліна, а Берлін, стаючи в обороні німців у Польщі, зараз накрив рукою польсько-німецький договір. З того видко, яке велике значіння має для народу своя держава навіть поза її границями.

ФРАНЦІЯ має клопіт. Вправді вона вже привикла до упадків своїх урядів, але остання димісія уряду їй особливо не на руку. Саме тепер йдуть у Льондоні наради над морськими зброєннями. Францію заступав там премієр Тардіє, який дуже завзято боронив Францію та рішучо домагався того, щоби Франція мала право мати свою сильну морську фльоту. Своєю рішучою поставою міг він дечого добитися, а тут якраз у найгарячішій хвилі він у себе, у Франції провалився. Це зараз відбилося на льондонській конференції, яку відложено на якийсь час, поки у Франції сформується новий уряд. Уряд вже доручено сформувати соціялістові-радикалові Шотан-ові. Але він натрапив на великі труднощі в самій своїй партії, яка не хоче чути про співпрацю з правицею, тай кількох видних політиків, яких він хотів мати у своєму кабінеті, відмовило йому своєї участи у співпраці. Врешті удалось йому зложити кабінет з людей, що стоять блище до лівиці. До нього не війшов б. премієр Тардіє, хоч як цього хотілось новому премієрові та хоч як це потрібне було для добра Франції зогляду на льондонську конференцію. Чи довго новий кабінет утримається, годі сказати, бо його більшість шита дуже дрантивими нитками. — Коли ця відомість була в нас уже зложена, наспіла вістка, що новий уряд подався до димісії. Він урядував усього 4 дні.

В РУМУНІЇ виринуло дві дуже неприємні, просто скандальні справи. Виявилось, що шеф бюра сіґуранци (контррозвідки) по імені Тібаку був рівночасно большевицьким аґентом і брав від них 20.000 леїв місячної платні. Виявилось це зовсім випадково. В Кишиневі, в Бесарабії, зловлено якогось большовицького висланця Карамана і найдено при ньому дуже багато грошей. Він то й виспівав, що віз гроші для Тібаку, якому належалась платня вже за два місяці. Догадуються, що цей висланець віз ще декому платню, бо мав таки дуже багато грошей, але кому саме, не вдалось вивідати. Тібаку арештували, коли мав з важними відомостями їхати до большовиків. У звязку з цею історією переведено багато арештів. — Другою неприємною справою є чисто родинні справи на королівському дворі. Румунська прінцесса була заручена з графом. Десь довідались, що цього графа судив суд за сексуальне збочення. Наслідком цього заручини зірвано, а прінцесса з мамою-королевою виїхала заграницю, щоби справа не набрала в краю небажаних наслідків.

РІЖНІ ВІСТИ.

— В цьому році відбудеться в Льондоні конференція британської імперії і конференція британських кольоній. Мають радити головним чином над господарськими справами.

— Після того, як Італія прийшла до порозуміння з Австрією, Муссоліні оголосив амнестію для засуджених німців з південного Тиролю. Це зробило дуже добре враження в Австрії.

— Австрійський канцлер Шобер, якому вдалося в короткому часі наладити внутрішні справи Австрії і скріпити становище Австрії на ґрунті міжнародньої політики, виїхав до Берліна. Цій візиті надають німці велике значіння.

— Турецький уряд дістав на 3 роки широкі повновласти у фінансовій господарці, щоби наладити захитані турецькі фінанси.

— З нагоди 80-ліття народин чехословацького президента Масарика сойм і сенат видали закон, в якому сказано: Масарик добре заслужився біля створення і закріплення чехословацької держави.

— В Мінську арештували большовики кількох рабінів. Їм грозить суд і гостра кара. Кажуть, що їх арештовано за те, що вони звернулися були до заграничних жидів, щоби ті достарчили жидам в Рад. Союзі маци.

НОВИНКИ.

— **В справі еміґрації до Америки.** Еміґраційний уряд поробив трудноші при виїзді дівчат до Арґентини. Дівчата можуть виїжджати лише на візвання рідні, яке мусить бути потверджене в польському консуляті в Буенос Айрес. Йде тут про те, щоби унеможливити вивозити дівчата до публичних домів у Арґентині. Тому, що в Арґентині тепер взагалі дуже тяжкі умовини, то й еміґрація туди буде зменшена. Замісць 2.500 дозволів на виїзд буде виданих лише 500.

— **Сезонова еміґрація до Німеччини.** Міністерство внутр. справ заборонило виїзд на сезонові роботи до Німеччини поборовим з р. 1909. і тим, що вродилися в рр. 1906—1908, а котрі мають ставати до поборової комісії. Старі пашпорти староства будуть прольонґувати до 31. грудня. 1930. — Робітників будуть набірати по повітах, а реєструвати будуть пов. уряди посередництва праці. Скільки робітників зможе виїхати з кожного повіту, означить мін. праці, а на громади розложать скількість робітників пов. уряди посередництва праці.

— **Церкву православну у Львові забере уряд.** У Львові є православна церква, яка за Австрії належала до релїґійного фонду на Буковині. Цей фонд вів тепер процес з православною митрополією в Польщі за власність церкви. Фонд цей процес програв, а, як судити по мотивах програного процесу, в яких суд покликується на договір після розвалу Австрії, то церкву забере польський уряд.

— **Жіночі сільсько-господарські курси.** Краєве Т-во „Союз Українок“ і Т-во „Сільський Господар“ отвирають з днем 1. квітня ц. р. в маєтку Т-ва „Сільський Господар“ в Коршові біля Коломиї 3-місячні жіночі сільсько-господарські курси. Навчання на курсі обійматиме усі ділянки жіночого сільського господарства, куховарення, домашнє господарство, а окрім цього крій і шиття. Умови приняття: скінчений 16-тий рік життя та покінчена з добрим успіхом 4-клясова школа. Оплата за курс та цілковите удержання в інтернаті при школі 90 зол. в місяць. Зголошення на курс приймає Краєве Господарське Т-во „Сільський Господар“ у Львові, вул. Зіморовича 20.

— **Як то треба вважати...** В Рудках викрито великі надужиття в маґістраті. Урядник, який побирав гроші за чинші, записував у книги менше, як брав, а квіт виставляв на повну суму, але зі свого окремого квітаря. Щойно, коли почали справджувати чиншові залеглости, то й викрили ошуканця. Чиншівників рятують лиш заховані квіти. Цього урядника і контрольора каси арештовано.

— **50.000 зол.** — це гарна сумка. Стільки „заощадила“ собі почтова урядничка в Корчеві, пов. Рава руська, ховаючи собі гроші, які приходили до людей у грошевих листах. Але, що то небезпечна річ ховати чужі гроші, то спритна урядничка приготовила собі заграничний пашпорт, і як лиш почула носом, що має бути контроля в її уряді, драпнула собі до Бразилії.

— **Мати замордувала своїх троє малих дітей,** бо не могла їх виживити. Сталося це на Познанщині. Цей страшний злочин виявила остання 16-літня дочка. Зломана фізично і морально мати не заперечувала своєї вини.

— **Пімста Сталіна.** За те, що Троцький осуджує більшовицького диктатора Сталіна і його політику, Сталін мститься на його рідні. Одна дочка Троцького померла в тюрмі, другу тепер арештовано і в тюрмі сидять також оба зяті Троцького.

— **126-літній молодий.** В Бразилії оженився один фармер, який має тепер тільки 126 літ. Це вже його 4-те весілля. Молода має 40 літ менше від молодого. Помимо такої старости молодий тримається дуже добре і сам господарює на свойому великому господарстві.

— **Поміщики банкротують.** На землях б. російського забору є 6.096 маєтків зорґанізованих у Кредитовому Земському Товаристві. З того 2.100 маєтків виставлено на ліцитацію. Ліцитація 700 маєтків відбудеться вже в березні ц. р.

Міністерський обіжник у справі віч і зборів.

Міністерство внутрішніх справ видало обіжник, яким доручає адміністрації висилати на віча і збори урядовців, які є обізнані з приписами, а при тому є тактовні і зрівноважені. У поважніщих випадках на віче чи збори повинен приходити сам староста. Натомість поліційними функціонарями належить послуговуватися лиш у виїмкових випадках. Рівночасно обіжник забороняє леґітимувати присутніх на замкнених зборах по „доводах особистих“, бо тепер немає обовязку мати „доводи особисті“.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде пос. В. Целевич.

Виміна ушкоджених стемплевих значків і векслевих блянкетів.

В житті часто трапляється, що поплямяться чи так позліплюються стемплі, що годі їх в такому ушкодженому стані ужити на письмах чи позвах. Так само багато векслевих блянкетів при виповнюванні марнується через поплямлення чи через помилкове виповнення їх. На основі постанов §§ 83—87 виконавчого розпорядку до закону про стемплеві оплати вільно ушкоджені стемплі і векслеві блянкети вимінювати, але не на гроші, лише на стемплі і векслеві блянкети. Виміну робить скарбовий уряд податків і оплат на основі внесеного прохання. Не вільно вимінювати лише такого векслевого блянкету, на якому вже є підписи. Подаємо зразок такого письма.

До
Скарбового уряду податків і оплат
у Луцьку.

Долучаю 14 штук стемплів по 1 зол. і 10 штук векслевих блянкетів по 90 гр. і прохаю виміняти їх на нові на основі постанов §§-ів 83—87 виконавчого розпорядку до закону про стемплеві оплати.

Для уоснования мого прохання подаю, що часть стемплів ушкодилась наслідком зліплення і поплямлення, а інші вправді наклеєно на папері, але поплямленому і передертому. Що до векслевих блянкетів, то вправді їх частинно виповнено, але не підписано.

Іван Штепований
коваль у Луцьку вул. Залізнича.

В справі пса-провідника для сліпого інваліда.

Воєнні інваліди, що втратили зір, мають право домагатися пса-провідника. Це право прислугує їм на основі постанов арт. 40. закону з 18. березня 1921 р. Прохання треба внести до виділу суспільної опіки при воєвідстві. В проханню треба виказати, що інвалід потрібує такого пса.

Чи громадський уряд має обовязок доручувати родичам учнів візвання й повідомлення заряду школи.

Взагалі громада має обовязок покривати адміністраційні видатки заряду школи. Тому не має значіння, чи заряд школи доручує такі письма сам, чи через громадський уряд. Але в тому випадку, коли громада оплачує школі сторожа, то він повинен доручувати письма заряду школи.

Хто звертає громаді кошта доставлення до суду осіб і річей.

Дуже часто громада доставляє до суду злочинців і ріжні річи. На основі розпорядку міністра справедливости з 25 червня 1929 В. з. ч. 47. под. 390. суд звертає громаді кошти перевозу осіб і річей а також винагороду осіб, що дозорують перевіз.

Коли особисто зголошуватись до Народньої Канцелярії за правною порадою.

Правний референт при Краєвій Народній Канцелярії урядує кожного дня крім неділь і свят — вечером від год. 5-ої до 7-ої. Коли кому зручніше чи конче потрібно засягнути правної поради устно, то проситься зголошуватися лиш в означених годинах. З провінції найкраще полагоджувати свої справи листовно, бо це заощаджує і час і кошта. Треба тільки описувати докладно справу, про яку йде, і коли проситься поради в приватніх справах, то долучити почтовий значок за 25 гр.

Адреса: Краєва Народня Канцелярія, Львів, вул. Косцюшки 1. А. II. п.

З громадської самоуправи в Підгаєччині.

Війтівська самоволя.

В громаді Котузові від ряду літ війтує Базилі Дідуник. Його охрестили Василем, Василем був він за Австрії, Василем ще й війтом за України; за Польщі змінив він обряд, прозвався Базилім, та війтує дальше. Війтівська палиця так приросла до його рук, що тяжко йому її позбутися так само, як громаді тяжко позбутися його як війта.

Війтівство дає сьогодня спритним війтам і гонор і дохід, тому і котузівський війт користувався всіми благодатями звязаними з його урядом. Через кілька літ паслась його худібка на двірському лані, через кілька літ сіяв собі наш війт два і пів морґа двірського поля, мовляв за те, що звільняє двір від шарварків, підвод та громадських тягарів, які робили виключно громадяне. І все булоб добре, колиб не війтівська хапчивість. В р. 1929. зажадав наш Базилі від дідича п. Блявштайна ще одного кавалка поля, а коли дідич не згодився, війт почав брати від нього підводу за підводою, проти чого дідич вніс зажалення на війта до громадської ради та виявив усе.

Дня 21. січня ц. р. зібралися радні на засідання. Дуже здивувалися, коли на засіданні побачили коменданта постерунку з Вишнівчика та ще одного постерункового. Постерунковий сів собі в кухні, комендант засів за столом поміж війтом і громадським писарем і так почалось засідання ради.

Комендант забирав голос у громадських справах та диктував писареві протокол, ніби предсідатель.

Коли один радний забрав голос у справі поля, яке побирав війт від дідича як хабар за шарварки, та почав відчитувати зажалення дідича, тоді п. Базилі Дідуник крикнув, що замикає засідання ради, а коли радні проти того запротестували, комендант з криком, що засідання скінчене, візвав радних „в імєню права“, щоби розійшлися.

Таке поступовання війта і коменданта викликало обурення серед радних і громадян, для яких є зовсім незрозумілою присутність поліції на засіданні громадської ради та розігнання тієїж ради комендантом постерунку в хвилі, коли рада хотіла потягнути війта до відвічальности за надужиття.

Дня 27. січня ц. р. явилася делеґація радних з Котузова у старостві в Підгайцях жадаючи потягнути війта і коменданта до строгої відвічальности.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.